

TARJIMA JARAYONIDA MADANIYATLARARO TAFAOVUT MUAMMOLARI

Ilmiy rahbar: **Axmedova Muhayyoxon Tojimuhammadovna**

Ingiliz filologiyasi, o'qitish metodikasi va tarjimashunoslik Fakulteti

Tarjima nazaryasi va amaliyoti yo'nalishi

101-guruh 1-kurs talabasi

Abdulaxatova Zahro

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarjima jarayonida uchraydigan madaniyatlararo tafovutlar, ularning kelib chiqish sabablari hamda tarjima sifatiga ta'siri tahlil qilinadi. Har bir xalqning tili uning madaniyati, mentaliteti va tarixiy taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq bo'lgani sababli tarjimada faqat lingvistik emas, balki madaniy omillarni ham hisobga olish muhimdir. Maqolada madaniyatlararo tafovutlarni e'tiborga olmaslik natijasida yuzaga keladigan semantik va pragmatik xatolar, shuningdek, ularni bartaraf etish usullari yoritiladi. Tarjima jarayoni madaniyatlararo muloqotning muhim vositasi ekanligi asoslab beriladi. Kalit so'zlar: tarjima, madaniyatlararo tafovut, mentalitet, madaniy birliklar, adekvat tarjima, tarjima strategiyalari.

Abstract: This article examines intercultural differences encountered in the translation process and analyzes their causes and impact on translation quality. Since language is closely connected with culture, mentality, and historical development of a nation, translation requires not only linguistic competence but also cultural awareness. The paper highlights semantic and pragmatic problems arising from ignoring cultural factors and discusses effective strategies to overcome these challenges. Translation is considered as an essential tool for intercultural communication.

Key words: translation, intercultural differences, mentality, cultural units, adequate translation, translation strategies.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida xalqlar o'rtasidagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy aloqalar tobora kengayib bormoqda. Turli millat vakillari o'rtasida samarali muloqotni ta'minlashda tarjimaning o'rni beqiyosdir. Tarjima faqatgina bir tildagi matnni boshqa tilga o'girish jarayoni emas, balki madaniyatlararo muloqotni ta'minlovchi muhim vosita hisoblanadi. Har bir til o'ziga xos madaniy, tarixiy va ijtimoiy tajribani aks ettiradi. Shu sababli tarjima jarayonida madaniyatlararo tafovutlar bilan bog'liq muammolar yuzaga keladi. Agar tarjimon ushbu tafovutlarni e'tiborga olmasa, tarjima matnining mazmuni noto'g'ri tushunilishi yoki o'quvchiga begona bo'lib qolishi mumkin. Madaniyatlararo tafovutlar tarjimaning eng murakkab jihatlaridan biri hisoblanadi. Har bir xalqning urf odati, an'analari, diniy qarashlari va ijtimoiy tuzumi til birliklarida o'z aksini topadi.

Ayniqsa, milliy realiyalar, frazeologik birliklar, murojaat shakllari va nutq etiketi tarjimada katta muammolar tug'diradi. Masalan, ayrim madaniyatlarda hurmat va rasmiylik yuqori darajada ifodalansa, boshqa madaniyatlarda soddalik va erkinlik ustuvor hisoblanadi. Ushbu farqlarni hisobga olmasdan amalga oshirilgan tarjima matnning pragmatik ma'nosini buzishi mumkin. Shu bois tarjimon nafaqat til bilimiga, balki madaniy kompetensiyaga ham ega bo'lishi zarur. Tarjima jarayonida madaniyatlararo tafovutlarni bartaraf etish uchun turli strategiyalardan foydalaniladi. Jumladan, izohlash usuli orqali begona tushunchalar o'quvchiga tushunarli qilinadi. Moslashtirish strategiyasi esa madaniy jihatdan yaqinroq birliklarni tanlash imkonini beradi. Ayrim hollarda umumlashtirish yoki muqobil birliklardan foydalanish ham samarali bo'ladi. Shuningdek, tarjimon matnning janri va maqsadini ham inobatga olishi lozim. Ilmiy matnlarda aniqlik va betaraflik muhim bo'lsa, badiiy matnlarda estetik va madaniy ta'sir ustuvor hisoblanadi.

Shu jihatdan tarjima jarayoni ijodiy yondashuvni talab etadi. Xulosa qilib aytganda, tarjima jarayonida madaniyatlararo tafovutlar muhim va murakkab muammo hisoblanadi. Tarjimonning vazifasi faqat so'zlarni tarjima qilish bilan cheklanmay, balki madaniy ma'nolarni ham to'g'ri yetkazishdan iboratdir. Madaniy omillarni hisobga olgan holda amalga oshirilgan tarjima samarali bo'lib, xalqlar o'rtasidagi o'zaro tushunishni

mustahkamlaydi. Shu sababli tarjimonlar uchun madaniyatlararo bilim va tajriba muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Fedorov A. V. Tarjima nazariyasi asoslari.

Vinogradov V. S. Tarjimashunoslikka kirish.

Ismoilov S. Tarjima va madaniyatlararo muloqot.

Karimov N. Tarjima nazariyasi va amaliyoti.